

Lärar-
handledning

YRKESVENSKA

Vatten och avlopp

Lärarhandledning

Yrkessvenska
vatten och avlopp

sobona

Kommunala företagens
arbetsgivarorganisation

Till dig som hjälper till

Den här handledningen riktar sig till dig som är lärare i svenska eller dig som kanske hjälper en kollega eller praktikant med att använda boken *Yrkessvenska vatten och avlopp*.

Varför behöver vi ett läromedel i yrkessvenska för VA-branschen?

Många som är på väg in i VA-branschen via praktik eller jobb har inte svenska som förstaspråk. Samtidigt är språket ett viktigt verktyg för att klara av arbetet. Det handlar dels om att kunna tillgodogöra sig information från arbetsgivaren och kollegor och dels om att kunna kommunicera externt, med abonnenter och branschkollegor. Den svenska man lär sig på sfi eller liknande kurser ger ofta grundläggande kunskaper i det allmänna språket, men ingen ingång i det språk som används i yrket. Det här läromedlet är framtaget för att ge deltagaren exempel på olika språksituationer som man möter inom VA, och bygger på studiebesök, skuggningar och intervjuer med individer som jobbar på bland annat vattenverk, reningsverk, anläggning och med ledningsnät. På så sätt ger läromedlet en unik inblick i det autentiska språk som faktiskt används på arbetsplatser runt om i Sverige.

Vad är Yrkessvenska vatten och avlopp?

Yrkessvenska vatten och avlopp är en lärobok i svenska som andraspråk med inriktning VA. Den riktar sig till den som fortfarande lär sig svenska och som ska börja arbeta eller redan arbetar eller praktiserar i branschen. Syftet är att ge ett autentiskt yrkesspråk presenterat på ett pedagogiskt sätt och med andraspråksperspektiv.

Läromedlet ska ses som ett komplement till allmänna språkstudier, och är utformat för vuxna deltagare som redan har grundkunskaper i allmän svenska. Det kan användas för deltagare som har avslutat sfi eller motsvarande. Bokens första delar är på nivå B1 enligt Europarådets skala (GERS) med en stegrande språknivå upp mot B2.

Läromedlet har en tydlig yrkesinriktning mot drift och underhåll inom olika VA-inriktningar, såsom reningsverk, vattenverk, anläggning och ledningsnät. Samtidigt tror vi att det kan vara till nytta för andra yrkesområden inom branschen, eftersom språkövningarna handlar om situationer som berör ett flertal olika yrken eller arbetsuppgifter.

Yrkessvenska vatten och avlopp är skapat för andraspråkstalare. Upplägget och övningarna är utformade enligt de utmaningar just andraspråkstalare upplever när de kommer in i svenskan från andra språkbakgrunder. Fokus är på kommunikativa

situationer snarare än grammatik, och deltagaren får öva samtliga färdigheter: lyssna, tala, samtala, läsa och skriva.

Vad är *Yrkessvenska vatten och avlopp* inte?

För att läromedlet ska användas på rätt sätt och komma till så stor nytta som möjligt, är det viktigt att förstå vad läromedlet *inte* är.

Inte en ordlista

Det här är inte ett referensverk där man slår upp ett visst ord som man letar efter. I sådana fall är en ordlista bättre. I en ordlista kan man slå upp en förklaring eller översättning till ett ord som man stöter på i yrket men inte förstår. Man kan också ta reda på den svenska översättningen av ett ord som man letar efter.

Det finns många ordlistor och ordböcker, både i tryckt form och digitalt, och de kan komma till stor nytta när man söker efter ett visst ord. En ordlista bygger dock på att den som letar ett ord faktiskt vet vad hen letar efter.

Ett läromedel är annorlunda. I ett läromedel presenteras ord, fraser och språkliga fenomen på ett pedagogiskt sätt, inriktat på de utmaningar man vet att den som är ny i svenskan möter. Deltagaren behöver alltså inte själv styra vad hen ska fokusera på.

Utöver detta ger ett läromedel inte bara information om vad ett visst ord betyder, utan också hur det används. Man får lära sig och öva rätt uttal, förstå hur och när ordet används, samt få översikt över vanliga fel eller sammanblandningar. Orden presenteras i sammanhang där deltagaren lär sig och övar på att använda orden på rätt sätt, ofta med teman som relaterar till yrkesutövandet.

Framför allt ger ett språkläromedel en ingång i språket som är större än ordkunskapen och som bäddar för en långsiktig språkutveckling.

En ordlista hjälper i stunden. Ett läromedel ger förutsättningar för att kunna använda språket självständigt på lång sikt.

Inte en terminologibok

Många tror att yrkesspråk handlar om enbart terminologi. För en infödd talare kan också resan in i yrkesspråket se så ut. Men för den som kommer från ett annat språk handlar yrkessvenska om både mer och mindre än terminologi. Från ett andraspråksperspektiv är terminologi faktiskt ganska enkel. Det handlar ofta om substantiv -- saker som man kan peka på, eller som man sällan faktiskt pratar om eftersom man istället använder dem. Det handlar dessutom ofta om ord som ser likadana ut på många olika språk, och som andraspråkstalaren redan till viss del behärskar.

Sedan är terminologi inte allt. En stor del av språksituationerna i yrket bygger på att man har goda kunskaper i allmän svenska. Under våra studiebesök har vi skuggat och intervjuat medarbetare inom VA-branschen, och identifierat språksituationer som är typiska för branschen men som samtidigt kan innebära utmaningar för den som har svenska som andraspråk. Vi ser till exempel att arbetet inom anläggning och ledningsnät kräver att man som tekniker kommunicerar med en mängd olika personer: kollegor, branschkollegor, allmänhet, och så vidare. Detta kräver att man hela tiden måste anpassa sitt språk och sitt kommunikationssätt enligt den andra personens förkunskaper i ämnet. Därför behöver en verksam drift- eller ledningstekniker ibland kunna använda ett mer vardagligt språk för att beskriva tekniska situationer, något som lätt glöms bort i traditionell yrkesspråksundervisning. Bra bemötande kräver också att man kan anpassa sitt språk för att reda ut eventuella konfliktsituationer, missförstånd med mer.

Läromedlet inkluderar viss terminologi, men också mycket annat språkligt.

Inte en fullständig språkkurs

Det här är ett läromedel i just yrkessvenska och det bygger på att deltagaren har tillägnat sig grundkunskaper i allmänspråket innan hen använder läromedlet. Läromedlet passar inte för nybörjare i svenska. Vi tror också att deltagaren kommer att utvecklas bäst om hen får fortsätta utveckla allmänspråket parallellt med yrkesspråket.

Det här läromedlet i yrkessvenska ska alltså ses som ett komplement till allmänna studier i svenska som andraspråk.

Inte en kurs i yrket

Det här är ett språkläromedel med yrkesinriktning. Man får en viss inblick i hur det är att arbeta i branschen, men fokus är på yrkessvenskan. Vissa saker som kan vara centrala för yrkesutövandet kanske inte alls förekommer i det här läromedlet, eftersom de inte kräver någon särskild språklig kompetens.

Innehållet bygger på intervjuer och studiebesök på arbetsplatser, och har granskats av sakkunniga. Det kan dock ha smugit sig in några sakfel, och vi rekommenderar inte att man använder det här läromedlet för att lära sig om yrket i sig.

Vi har medvetet försökt undvika övningar där vi berättar om vad som är rätt och fel i yrket, men har lagt till många övningar där deltagarna själva får berätta om det de kan om yrket och ämnesområdet. Tanken är också att många uppgifter ska uppmuntra deltagarna att använda språket för att prata om det de kan.

Utnyttja deltagarnas ämnes- och yrkeskunskaper på kursen, och ge dem tillfälle att uttrycka det de kan.

Inte en snabblösning

Att använda ett språkläromedel i undervisning ger sällan direkta resultat, utan det gynnar istället en långsiktig språkutveckling. Ibland kan man behöva hjälp att lösa en akut språksituation, och då kan andra hjälpmedel, som översättningsverktyg, vara bättre.

Arbeta med läromedlet långsiktigt, och sätt realistiska mål.

Var ska man använda boken?

I bästa fall används läromedlet på en lärarledd kurs i yrkessvenska eller svenska som andraspråk. I vissa fall kan boken vara lämplig för självstudier, men vi tror att om detta ska lyckas bör deltagaren vara studievana, känna motivation och kunna få hjälp av en språkkunskaper person då det behövs.

Hur ska man använda boken?

Läromedlet är uppbyggt med en stigande svårighetsnivå, språkligt sett. Mycket av innehållet är tematiskt uppdelat, men det betyder inte att man bör skippa delar som handlar om arbetsmoment som inte är aktuella för deltagaren. Oavsett vad deltagaren har för yrkesinriktning bör man jobba med läromedlet från början till slut. Detta ger bäst förutsättningar för ett gediget yrkesspråk

Boken innehåller övningar i samtliga färdigheter: lyssna, tala, samtala, läsa och skriva. Det kompletteras med ljudfiler och facit som finns på sobona.se/enklare-vag/vattensvenska.

Många VA-jobb kräver vissa skriftliga moment, men kommunikationen sker annars huvudsakligen muntligt. Därför är det viktigt att man som lärare ger många tillfällen att öva på den muntliga svenskan och att lyssna. Att kunna uttala ord och fraser på ett begripligt sätt är nödvändigt för att kunna kommunicera med såväl kollegor som abonnenter och allmänhet. Skippa inte uttalsövningarna! Nöj dig inte med att förklara och visa, utan ge deltagarna mycket tid till att öva.

Kapitelindelningen

Yrkesvenska vatten och avlopp är indelat i fem kapitel med en stegrande språknivå.

Introduktion till uttal

Det första kapitlet ger en introduktion till svenskt uttal, med fokus på ordbetoning. Uttalsövningar finns även i senare kapitel, men bygger då på att man har förstått svenskans betoningssystem som presenteras i det här inledande uttalskapitlet. Du kan läsa mer om betoning i avsnittet om uttal.

Lyssna på ljudfilerna. Identifiera långa ljud. Gå igenom tillsammans så att alla vet vilka ljud som är långa i respektive ord. Lyssna igen och notera att det ljudet verkligen är långt. Öva, både i kör och individuellt. Rätta deltagarna.

Välkommen till vattenverket

Det andra kapitlet ger en introduktion till vattenrening i Sverige. Deltagarna får öva på att prata om vattnets väg genom vattenverket, och får även jobba med ordkunskap i grundläggande kemi relaterad till vatten och vattenrening. Man får reflektera över hur årstiderna och det nordiska klimatet påverkar vattenkonsumtion och vattenförsörjning. Kapitlet ger en introduktion till förkortningar och annat korthugget språk som används i loggar. Man får öva på att lyssna och förstå siffror rätt, och att rapportera flöden, tryck, turbiditet och andra numeriska värden. Kapitlet ger även deltagarna tillfälle att reflektera över sitt eget yrkesspråk och hur det kan utvecklas.

Kapitel två har ett stort fokus på verb i olika former och tempus. Man får bland annat öva på att ge instruktioner i imperativ och att rapportera i preteritum. Beroende på förkunskaper bör sådana övningar inledas med en repetition av svenskans verbgrupper.

Alla på reningssverket

I kapitel tre bjuds deltagarna in till den sociala samvaron på reningssverket. Under våra studiebesök på olika arbetsplatser inom VA noterade vi att branschens medarbetare i allmänhet skojar och skämtar mycket med varandra, och att man lägger stor vikt på gemenskapen kollegor emellan. Språket spelar en stor roll i detta.

I det här kapitlet får man öva på att presentera sig själv och hälsa på nya kollegor, och reflektera kring hur man umgås på jobbet i olika länder. Kapitlet ger också en introduktion till arbetsmiljöfrågor. Man får öva på att rapportera vilka arbetsuppgifter man har utfört, vilket kombineras med en grammatikövning med fokus på presens perfekt. Då många andraspråkstalare lätt blandar ihop ord som klar och klarar finns även en övning för det.

Man får öva ytterligare ordkunskap för vattenkemi och jobba med läsförståelse av loggar.

Arbete på anläggning

I kapitel fyra följer vi ett antal medarbetare som arbetar på anläggning, vilket ofta är pumpstationer för spillvatten. Kapitlet inleds med en del med tema skyddsobjekt, där man bland annat får öva på skillnaden mellan får inte, kan inte och måste inte, vilket brukar vara problematiskt för den som är ny i språket. Detta följs av en del med mer tekniskt språk, där man bland annat får jobba med partikelverb. Deltagarna får läsa loggar och skriva egna loggboksanteckningar.

Att kunna kommunicera med abonnenter är en viktig del av jobbet, och kapitlet har många övningar med kundärenden, i form av bland annat telefonsamtal. Ta inte för givet att deltagarna behärskar vardaglig svenska för att påbörja och avsluta telefonsamtal. Visa på exempel i boken, och öva mycket på att skriva egna dialoger och arbeta muntligt med friare övningar. Man får också öva på att bemöta kunder samtidigt som man uttrycker krav relaterade till sin egen arbetsmiljö och arbetstid. Diskutera gärna den kulturella aspekten av detta med deltagarna.

Läcksökning och ledningsnät

I det avslutande och femte kapitlet är temat arbete i ledningsnät, med fokus på dricksvatten. Kapitlet börjar med fokus på placeringsverb samt positions- och destinationsadverb, för att uttrycka var saker och personer är och rör sig. Detta åtföljs av en mer tekniskt inriktad del med verb som används för olika ingrepp samt vokabulär relaterad till ergonomi.

Kapitlet tar också upp vinterväder och hur det kan påverka arbete med vatten och schakt. Man får öva på att läsa och förstå arbetsordrar och riskbedömningsdokument. Kapitlet har också ett stort fokus på hur man kommunicerar med olika målgrupper.

Ett för branschen viktigt grammatikmoment är perfekt particip av vanliga verb och partikelverb. Här är det viktigt att man har jobbat med verbens supinumform och är insatt i svenskans verbgrupper.

Att arbeta med uttal

Det första kapitlet introducerar deltagaren till svenskans uttal, med fokus på ordbetoning. Att kunna betona ord på rätt sätt är nödvändigt för att andra ska kunna förstå. VA-branschen är mycket kommunikativ, och det är helt nödvändigt att man kan göra sig förstådd i tal. Att kunna behärska svenska betoningsmönster är en förutsättning för detta.

När man jobbar med uttalsundervisning är det viktigt att skilja på vad som är svårt och vad som är viktigt. Många som lär sig svenska tycker att vissa ljud, till exempel sj-ljudet, är svåra, och vill jobba mycket

med det. Andra vill lära sig behärska tungspets-r. Men det här är sällan ljud som har konsekvenser på begripligheten. Om någon säger tjälv-fall, sälv-fall eller hälv-fall brukar det inte vara så svårt för den som lyssnar att förstå att det är ordet självfall som åsyftas. Om man däremot betonar ordet fel och säger självfaaaaaal är det mycket svårare att förstå.

Betoning är viktigt för förståelsen. Däremot upplever deltagare sällan själva att betoning är svårt, eftersom det inte känns svårt och de inte får någon återkoppling på att det har blivit fel.

Övningarna i boken går ut på att lyssna på orden och identifiera de ljud som är betonade, det vill säga långa ljud. Vi har markerat långa ljud med understrykning, och många övningar går också ut på att lyssna och själv stryka under ljud som man har identifierat som långa. När detta är gjort är det viktigt att deltagaren får chansen att öva på att betona orden rätt, många gånger. Du måste också ge återkoppling. Många som lär sig svenska känner sig obekväma med att göra långa ljud, och ska därför uppmanas till att överdriva det som är långt.

I det här läromedlet baserar vi inte uttalsundervisningen på så kallade långa och korta vokaler. Begreppet kommer från grundskolans undervisning i ämnet svenska (för modersmålstalare) och är primärt ett sätt att undervisa i stavning. Från ett andraspråksperspektiv är indelningen tyvärr missvisande. Istället bör i andraspråksundervisning prata om långa vokaler och långa konsonanter. Man behöver ofta uppmärksamma deltagare på att långa konsonanter, precis som långa vokaler, kan utgöra ljudet i långa stavelser. Att förstå att både vokaler och konsonanter kan vara långa är nödvändigt för att kunna arbeta med betoning på rätt sätt.

Om vi tittar på ordparet *brun* och *brunn* har de flesta av oss fått lära oss att *brun* har en lång vokal och *brunn* en kort vokal. Men i andraspråksundervisningen bör vi istället säga att *brun* har en lång vokal och *brunn* en lång konsonant:

bruuuuuun   *brunnnnnn*

De två orden ska ta lika lång tid att uttala!

I många språk är det här inte något som har påverkan på betydelsen, och många som lär sig svenska tänker inte så mycket på att vissa ljud ska vara långa. Därför blir både *bruuuuuun* och *brunnnnnn* ofta *brun*. Här är både U och N korta! Tyvärr lurar våra svenska öron oss ibland och uppfattar ett helt kort *brun* som den version som har en lång konsonant: *brunn*. Därför brukar många lärare ofta jobba med att träna långa vokalljud men inte långa konsonantljud.

För betoningens skull är det viktigt att öva på båda. Det ser vi lättare när vi har ett ord med fler än en stavelse, till exempel:

bruna   *bruuuuuuna*
brunnar   *brunnnnnnnar*

Här upptäcker vi nämligen att betoningen ligger på första stavelsen, även när vi inte har en lång vokal. Den andra stavelsen är däremot kort, och det gäller både vokalen och konsonanten.

I den här boken stryker vi under långa ljud, till exempel *brun*, *brunn*, *bruna*, *brunnar*, *brunare*, *brunnarna*.

Betoningen ligger inte alltid i den första stavelsen, utan kan också ligga i slutet eller mitten av ordet. Här behöver deltagarna också öva på att göra rätt ljud långt, i ord som till exempel:

ventil
toalett
sediment

ronderar
generator
beställer

Sammansatt betoning

I fråga om betoning är sammansatta ord ofta en utmaning för den som är ny i svenskan. Ett sammansatt ord har sammansatt betoning med två långa ljud. Det är i de flesta fall samma ljud som är långa i de två ursprungsorden. Till exempel

vatten + ledning   *vattenledning*
sug + bil   *sugbil*
dag + vatten   *dagvatten*

Om man sedan kombinerar ord som redan har mer än en lång stavelse blir det ändå aldrig mer än två stavelser. Man låter de två stavelser som är närmast början av slutet på ordet förbli långa:

dagvatten + brunn   *dagvattenbrunn*
dricksvatten + reservoar   *dricksvattenreservoar*
fabrik + inställningar   *fabriksinställningar*

Många andraspråkstalare missar den första av dessa två långa stavelser, och betonar ordet fel. *Dagvatten*, till exempel, med ett långt A och ett långt T, ska uttalas *daaaaaagvatTTTTten*, men många andraspråkstalare säger *dagvatTTTTten*, med betoning endast på den andra betonade stavelsen. Öva mycket på det här, då felbetonade sammansättningar ofta är omöjliga att förstå för den som lyssnar.

Om man lägger betoningen fel på ett sammansatt ord är det nästan omöjligt för den som lyssnar att förstå vilket ord det handlar om. Att lära sig betona orden rätt bör vara av mycket hög prioritet i all språkundervisning, och särskilt i den här branschen där en stor del av kommunikationen är muntlig, är det helt nödvändigt.

Ordkunskap

För andraspråkstalare räcker det inte med att man förstår ord och termer. Man behöver också öva på att använda dem. Detta inkluderar att känna igen orden, och dess olika former, i tal och skrift, uttala dem på ett begripligt sätt, samt att använda dem och dess former i olika sammanhang. Det här tar tid.

Som tidigare nämnts är det lätt hänt att man sätter för stort fokus på terminologin. Som andraspråkstalare behöver man tillgodogöra sig en allmän och vardaglig vokabulär relaterad till yrket, lika mycket som tekniska termer. Prioritera alltså inte ord som du själv tycker är svåra.

Verb

Oavsett om man pratar om vattnets beteende (*rinner, läcker, flödar*) eller vad vi gör med vattnet och relaterad teknik (*renar, vrider, lyfter*), använder vi många verb. I traditionell yrkesspråkundervisning brukar verben hamna i skymundan, med mycket fokus på substantiv, samtidigt som vi tror att de är centrala för ett bra arbetsspråk. Till skillnad från substantiven kan man ju inte se eller peka på verben, men de är mycket viktiga på arbetsplatsen eftersom vi använder verb för att berätta om vad vi gör eller vad andra ska göra.

Många andraspråkstalare har svårt med verbgrupperna 2, 3 och 4. Goda kunskaper i verbens imperativformer underlättar arbete med detta. Beroende på deltagarnas studievana och förkunskaper kan man jobba med olika verbformer (i synnerhet participen) som antingen olika former av samma ord, eller separat vokabulär. Oavsett hur man gör är det viktigt att kunna skilja på att *man har stängt en ventil* och att *ventilen är stängd*.

Partikelverb

Partikelverb är ett språkligt fenomen som finns i många germanska språk. De känns igen på att en partikel ändrar betydelsen av ett verb. Till exempel är det skillnad på *drar* och *drar åt*. Som förstaspråkstalare brukar vi använda partikelverb utan närmare reflektion, men för andraspråkstalare innebär partikelverben ett flertal utmaningar:

Partikelverben kan vara svåra att upptäcka i text men låter helt annorlunda i tal. I text kan det vara svårt att skilja på ett partikelverb och ett vanligt verb följt av en preposition. Om man till exempel läser *Jag hälsar på henne* kan det tolkas på två sätt, beroende på om det uttalas *hälsar på henne* eller *hälsar på henne*. En förstaspråkstalare kan ofta avgöra vad det rör sig om beroende av sammanhanget, men det här är mycket svårare för den som är ny i svenskan.

I tal betonas inte själva verbet utan partikeln. Därför är *hälsar på* ett partikelverb, men inte *hälsar på*. *Klättrar upp*, *hissar ner*, *välter omkull* och *kör på* är partikelverb, som känns igen på just den betonade partikeln.

Det här kommer inte naturligt för den som lär sig svenska, och man måste uppmärksammas på det här fenomenet och öva mycket på att uttala partikelverben på rätt sätt.

Det är inte självklart att man förstår vad partikel verbet betyder även om man förstår vad motsvarande vanliga verb betyder. Det finns en väsentlig skillnad på att *köra* och att *köra på*, att *ta* och att *ta bort*, eller att *skriva* och att *skriva ut*. Samtidigt är det lätt att tro att man förstår partikelverbets betydelse, för att man förstår vad verbet ensamt betyder. Du som hjälper till behöver alltså vara noga med att förmedla att man inte kan gissa sig till vad partikelverben betyder.

Inom VA-branschen använder man en mängd partikelverb. Jobba med dem systematiskt och lär deltagarna att se varje partikelverb som ett eget ord, och inte en variation på ursprungs verbet.

Kemi

Inom de olika yrkena förekommer visst kemi-relaterat språk. En klurig sak med svenskan är att vi ibland pratar om grundämnen som överensstämmer med kemiska beteckningar och internationellt vedertaget språk. Exempelvis har vi ordet *koldioxid*, där ordet för syre (O) är *oxid*. (Jämför till exempel med engelskans *oxygen*.) På samma sätt säger vi *oxiderar*. När vi pratar om syre enbart, använder vi emellertid inte *oxid* utan *syre*.

Minimala par

Svenskan har många ordpar som är snarlika, och läromedlet tar upp exempel på sådana som är vanliga inom branschen. Här bör man vara noga med att deltagarna både förstår och uttalar skillnaderna rätt, för att undvika missförstånd. Uppmärksamma deltagarna på vad missförstånd kan innebära, och att det ibland är en säkerhetsfråga.

Exempel på minimala par är ord där endast en bokstav eller en ändelse skiljer dem åt, som *syra* och *syre*. Det kan också handla om en lång vokal eller lång konsonant, som till exempel *läka* och *läcka*, eller *brun* och *brunn*, eller betoningen som i *servis* och *service*. I vissa fall är det vokalljud som en andraspråkstalare uppfattar som identiska men som för svenska öron låter olika – och som har betydelseskilnad, till exempel *truck* och *tryck*, eller *tömma* och *tomma*. Läromedlet innehåller återkommande övningar där man får öva på att uttala de här orden på rätt sätt och även uppfatta dem korrekt när man lyssnar.

Att kunna ett ord betyder inte enbart att man förstår dess betydelse. Att kunna ett ord betyder att man ska kunna använda ordet i ett kommunikativt sammanhang.

Jobba mycket med ordkunskap

För att öva upp det produktiva ordförrådet behöver deltagaren möta ordet i flera olika sammanhang och öva på att använda det. Läromedlet innehåller många ordkunskapsövningar, men du som lärare kan behöva komplettera dessa med fler övningar där deltagarna får vara mer aktiva i sin ordinlärning. Testa till exempel detta:

- Skriv meningar med orden. Välj ut ett rimligt antal ord från en text eller ordlista och skriv meningar som innehåller orden. Det här ger deltagaren en chans att hitta sammanhang där hen kan använda orden. Det är viktigt att du som lärare kontrollerar det som har skrivits och ger återkoppling på det som är rätt respektive fel.
- Säg meningar med orden. På samma sätt som i den skriftliga övningen ovan kan man göra exempel med orden. Man kan med fördel skriva ner orden på separata lappar, som man som deltagare kan plocka upp när man säger en mening. Det här är en övning som passar i par eller mindre grupper.
- Gissa ordet. Förklara eller beskriv ett av orden på en förutbestämd lista, utan att säga vad ordet är. Låt deltagarna gissa ordet. När det här är en inövad modell låter du deltagarna själva få beskriva ord och andra deltagare får gissa. Det här kan man göra i helklass, mindre grupper eller i par.

Grammatik

Yrkessvenska vatten och avlopp har mer fokus på kommunikativa övningar än grammatik, men det betyder inte att grammatiken är oviktig. Vi tror att goda kunskaper i verbens former och tempus är nödvändiga för att man som tekniker ska kunna kommunicera tydligt i fråga om bland annat felsökning och underhåll. Detta inkluderar perfekt particip som förekommer mycket i branschen.

Att lära sig genom att inte få allt serverat

Ett läromedel är ingen ordlista, och det betyder att många övningar går ut på att man som kursdeltagare själv ska lista ut vad ord betyder och hur de används. Man får inte en översättning serverad. Vi har i vår egen undervisning sett att man som deltagare ofta överskattar sina egna kunskaper om man inte testas på dem, så därför tvingas man själv producera i tal och skrift i detta läromedel. Se till att deltagaren inte skyndar fram genom sidorna och tänker "det här kan jag" utan att visa det. Man lär sig nästan alltid mer om man går långsamt fram.

Ljudfiler

Läromedlet ger deltagaren tillfälle att öva och förbättra alla färdigheter, inklusive det icke skriftliga språket.

Därför har vi kompletterat boken med ljudfiler som finns på sobona.se/enklare-vag/vattensvenska.

Som förstaspråkstalande lärare kan man känna sig frestad att skynda genom ljudfilerna, eftersom man själv upplever dem som lättbegripliga. För deltagarna är det inte sällan tvärtom: Många är vana vid att möta svenskan i skrift, och kan gynnas enormt i sin språkutveckling genom att lyssna mycket, samtidigt som de svarar på innehållsfrågor och repeterar uttal.

Vissa av ljudfilerna motsvaras inte av någon text i boken eller något hörmanus, utan bara hörförståelseuppgifter. Det är ett medvetet val, så att deltagaren ska tvingas ta in språket genom öronen och inte genom ögonen, något som är avgörande för goda färdigheter både muntligt och i hörförståelse.

Facit

Facit finns att ladda ner som pdf på sobona.se/enklare-vag/vattensvenska. Det är viktigt att inte bara göra övningarna, utan att också kontrollera om övningarna har gjorts på rätt sätt. Om deltagarens svar inte stämmer överens med facit, diskutera tillsammans vad som kan tänkas vara en alternativ lösning och vad som är rent fel, samt varför det har blivit fel.

Lycka till med arbetet!

Sofi och Emil